

OPINIA
KRAJOWEJ RADY SĄDOWNICTWA
z dnia 27 lipca 2017 r.

**w przedmiocie projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego
oraz ustawy – Prawo telekomunikacyjne**

Krajowa Rada Sądownictwa, po zapoznaniu się z treścią projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo telekomunikacyjne, przedstawionego do zaopiniowania przy piśmie Zastępcy Szefa Kancelarii Sejmu z 27 czerwca 2017 r. (znak GMS-WP-173-167/17), zauważa potrzebę wzmocnienia mechanizmów ochrony dóbr osobistych, naruszanych przez osoby o nieustalonej tożsamości za pomocą środków komunikacji elektronicznej. Przedstawiony do zaopiniowania projekt powinien być jednak poparty dokładną analizą tego problemu prawnego, co pozwoliłoby usunąć pojawiające się wątpliwości narastające na gruncie przedstawionego do zaopiniowania rozwiązania.

Rada zauważa przede wszystkim, że przedstawiony projekt nowelizacji ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 1822 ze zm., dalej: kpc) oraz ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. – Prawo telekomunikacyjne (Dz.U. z 2016 r. poz. 1489 ze zm.) prowadzi do zmian systemowych o zdecydowanie szerszym charakterze, niż przedstawione przez projektodawcę w uzasadnieniu projektu. Jak wskazano, celem ustawy jest w szczególności ułatwienie obywatelom dochodzenia roszczeń na drodze cywilnej w przypadkach naruszeń dóbr osobistych, do których dochodzi za pośrednictwem internetu, rozumianego jako „każdy system łączności komputerowej”. Tymczasem zmiana brzmienia art. 61 § 1 kpc, poprzez dodanie pkt 6, dająca organizacjom pozarządowym uprawnienie do działania w sferze ochrony dóbr osobistych, zastosowanie będzie miała do wszystkich spraw cywilnych mających związek z ochroną dóbr osobistych zawisłych przed sądami powszechnymi, a nie tylko wynikających z zastosowania łączności komputerowej.

Jeszcze dalej idący wniosek można wysnuć z propozycji zmiany brzmienia art. 159 ust. 4 ustawy – Prawo telekomunikacyjne, która polega na dodaniu postanowienia sądu wydanego w postępowaniu cywilnym do przesłanek wyłączających tajemnicę telekomunikacyjną, obok postanowienia sądu w postępowaniu karnym, które jest obecnie uznawane za tego rodzaju przesłankę. Brak określenia zakresu spraw, których dotyczyć może

postanowienie wydane w postępowaniu cywilnym prowadzić będzie do rozciągnięcia zastosowania przesłanki wyłączającej tajemnicę telekomunikacyjną na wszystkie sprawy cywilne, w których zapadło stosowne orzeczenie. Tego rodzaju zmiana jest daleka od motywacji przedstawionej w uzasadnieniu projektu.

Poważne wątpliwości interpretacyjne budzić może również zakres zastosowania projektowanego Działu IX, określony w art. 505⁴⁰. Wskazanie, że przepisy działu znajdują zastosowanie w sprawach o ochronę dóbr osobistych, jeżeli do ich naruszenia doszło „za pośrednictwem internetu”, jest niejasne z uwagi na brak dokładnego sprecyzowania o jaką sieć komputerową chodzi. Należy mieć na uwadze, że Kodeks postępowania cywilnego posługuje się jedynie dwoma zbliżonymi pojęciami: „sieć Internet” i „strona internetowa” (por.: art. 125 § 3, art. 638¹ § 1, art. 867 § 1¹, art. 955 § 1, art. 1018, art. 1019, art. 1064¹⁵ § 2, art. 1064¹⁹ § 1), które to pojęcia za każdym razem użyte są w znaczeniu odnoszącym się do konkretnej sieci komputerowej, jaką jest sieć Internet. Oczekiwanie projektodawcy, ażeby przepisy Działu IX miały zastosowanie do „każdego systemu łączności komputerowej” może nie zostać zatem zrealizowane z uwagi na znaczne podobieństwo zastosowanej terminologii do już istniejącej w Kodeksie, a odnoszącej się do sieci Internet.

Zbliżony problem interpretacyjny może budzić zawarte w projektowanym art. 505⁴² § 2 pkt 1 odwołanie do „adresu URL zasobu danych internetowych”. Skoro intencją projektodawcy jest rozciągnięcie mocy obowiązującej przepisów na sprawy wynikłe z naruszenia dóbr osobistych w „każdym systemie łączności komputerowej”, to nieuzasadnionym jest odwołanie się do adresu URL, który jest charakterystyczny dla sieci Internet. Również brak definicji „adresu URL zasobu danych internetowych” może stanowić przeszkodę w poprawnym stosowaniu projektowanych przepisów, szczególnie, że jest to termin nowy i niewystępujący dotychczas w Kodeksie postępowania cywilnego.

Ponadto, wprowadzenie w projektowanym art. 505⁴² § 2 ust 1 wymogu podania daty i godziny publikacji treści naruszających dobra osobiste oraz nazwy profilu lub loginu użytkownika wydaje się jednoznacznie wskazywać, że przepis ten ma mieć wyłącznie zastosowanie do treści zawartych w sieci Internet, a nie w dowolnym systemie komputerowym. System taki może przecież nie publikować informacji potrzebnych do złożenia pozwu w tym trybie. Co więcej, należy pamiętać, że również na stronach internetowych może zostać ukryta tego rodzaju informacja, co uniemożliwi skuteczne złożenie pozwu.

Wątpliwość Krajowej Rady Sądownictwa wzbudza również wprowadzenie w projektowanym art. 505⁴¹ § 1 szczególnej właściwości przemiennej do wytoczenia

powództwa w sprawach przewidzianych w Dziale IX. Umożliwienie powodowi wytoczenia powództwa przed sąd, w którego okręgu doszło do ujawnienia naruszenia jego dóbr osobistych może doprowadzić do swoistej dowolności w wyborze sądu właściwego. Udowodnienie, że naruszenie dóbr osobistych za pomocą sieci komputerowej zostało ujawnione w danym okręgu sądowym może napotykać wiele trudności, a możliwych stanów faktycznych, prowadzących do uznania, że właściwym jest więcej niż jeden sąd, jest dużo więcej niż w wypadku zastosowania obecnie obowiązującej zasady z art. 35 kpc. Mając na uwadze powyższe zasadnym jest wyznaczenie w ramach właściwości przemiennej wyspecjalizowanego sądu zajmującego się tym rodzajem roszczeń.

Nieodpowiednim jest, w ocenie Rady, powiązanie instytucji odrzucenia pozwu z częściowym rozpoznaniem sprawy przez sąd co do jej istoty. Zgodnie z projektowanym art. 505⁴³ § 1 sąd niezwłocznie po wniesieniu sprawy dokonuje wstępnego badania. Badanie to polega na przeanalizowaniu treści wypowiedzi powoda i pozwanego. Sąd ma zgodnie z § 2 tego przepisu odrzucić pozew jeżeli roszczenie jest oczywiście bezzasadne lub jeżeli treść wypowiedzi wskazuje na obustronne naruszenie dóbr osobistych. Sąd dokonując zatem częściowego rozpoznania sprawy zobowiązany jest do odrzucenia pozwu z przyczyn formalnych na podstawie przepisu szczególnego do art. 199 kpc. Tego rodzaju powództwo nie wywoła skutków prawnych, gdyż dokonane przez sąd ustalenia nie będą miały powagi rzeczy osądzonej (*res iudicata*). Powyższe przeczy zasadzie ekonomiki procesowej, jeżeli powód będzie mógł ponownie wystąpić z takim powództwem, mając do wyboru sąd właściwości ogólnej powoda, bądź sąd w którego okręgu doszło do ujawnienia naruszenia. Odrzucenie pozwu powinno zatem nastąpić dopiero w razie niemożności ustalenia danych osobowych pozwanego.

W uzasadnieniu projektu wskazano na konieczność szybkiego zabezpieczenia danych osobowych pozwanego po wytoczeniu powództwa. Powyższemu służyć ma projektowany art. 505⁴⁴ § 1 i 2. Zaproponowano zasadę, w myśl której sąd niezwłocznie zwraca się do operatora o dane osobowe pozwanego, jeżeli pozew nie podlega odrzuceniu lub jeżeli w terminie trzech miesięcy od dnia wniesienia sprawy nie zapadło prawomocne postanowienie o odrzuceniu pozwu. Wątpliwość budzi norma art. 505⁴⁴ § 2. Jak sam zauważył projektodawca, od postanowienia o odrzuceniu pozwu służyć będzie środek odwoławczy, a następnie skarga kasacyjna. Nałożenie na sąd obowiązku badania motywacji stron przed wydaniem postanowienia o odrzuceniu pozwu, jak i możliwość złożenia zażalenia do sądu wyższej instancji prowadzi może do sytuacji, w której do wysokiego odsetka postępowań, zastosowanie znajdzie zasada z art. 505⁴⁴ § 2. Ustalanie danych osobowych pozwanego przed

przyjęciem powództwa do rozpoznania może otworzyć możliwość uzyskiwania tych danych przez powodów, na skutek wglądu do akt postępowania, w sprawach, które nie powinny być rozpoznawane w projektowanym trybie.